

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 123/2024-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditsša a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených JUDr. Evou Hencovskou, advokátkou, Bajzova 2, Košice, proti postupu Mestského súdu Košice (pôvodne Okresného súdu Košice-okolie) v konaní vedenom pod sp. zn. K3-15C/19/2011 takto

rozhodol:

1. Postupom Mestského súdu Košice v konaní vedenom pod sp. zn. K3-15C/19/2011 v období po podaní dovolania proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 3Co/103/2017 z 13. decembra 2018 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie každému v sume po **1 500 eur**, ktoré im je Mestský súd Košice povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Mestský súd Košice **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **1 131,34 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 9. februára 2024 domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom mestského súdu, pôvodne okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. K3-15C/19/2011, ako aj postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3Co/9/2015 a sp. zn. 3Co/103/2017.
2. Ústavný súd uznesením sp. zn. IV. ÚS 123/2024 z 28. februára 2024 v časti namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom mestského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. K3-15C/19/2011 v období po podaní dovolania proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 3Co/103/2017 z 13. decembra 2018 prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie, vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol.
3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že 21. januára 2011 bola okresnému súdu doručená žaloba o určenie vlastníckeho práva vydržaním žalobcami (pôvodne [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ]), ktorou sa domáhali určenia, že sú bezpodielovými spoluvlastníkmi nehnuteľností špecifikovaných v podanej žalobe.
4. Po vykonaní dokazovania okresný súd na pojednávaní uskutočnenom 3. júla 2014 vyhlásil vo veci rozsudok, ktorým súd žalobe vyhovel.
5. Proti rozsudku okresného súdu podali žalovaní v 1. a 2. rade odvolanie. Spis spolu so zrušujúcim rozsudkom krajského súdu sp. zn. 3Co/9/2015 z 26. februára 2016 bol okresnému súdu vrátený 14. apríla 2016.
6. V poradí druhý rozsudok okresného súdu bol vyhlásený na pojednávaní konanom 6. októbra 2016, ktorým opätovne rozhodol v prospech žalobcov. Žalovaní v 1. a 2. rade napadli toto rozhodnutie odvolaním.
7. Právna zástupkyňa žalobcov doručila 19. júna 2018 krajskému súdu oznámenie o úmrtí žalobcu v 1. rade. Uznesením č. k. 3Co/103/2017-290 z 3. júla 2018 krajský súd rozhodol o pokračovaní v konaní s právnyimi nástupcami žalobcu v 1. rade – sťažovateľmi.
8. Druhé konanie na odvolacom súde bolo skončené rozsudkom krajského súdu sp. zn. 3Co/103/2017 z 13. decembra 2018, ktorým zmenil rozsudok okresného súdu tak, že žalobu zamietol.
9. Sťažovatelia doručili 15. februára 2019 okresnému súdu dovolanie proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 3Co/103/2017 z 13. decembra 2018.
10. Okresný súd predložil spisový materiál Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky 5. januára 2021, ktorý mu bol 31. mája 2021 vrátený so stanoviskom, v ktorom najvyšší súd konštatoval viaceré pochybenia procesného postupu všeobecného súdu.

11. Okresný súd vyzval 11. februára 2022 právnu zástupkyňu sťažovateľov na vyjadrenie k stanovisku žalovaného v 3. rade k podanému dovolaniu. Sťažovatelia sa vyjadrili 4. marca 2022.

12. Spis bol predložený najvyššiemu súdu 27. mája 2022 a opätovne vrátený mestskému súdu 20. septembra 2023 bez vydania rozhodnutia. V stanovisku najvyšší súd opakovane konštatoval, že postup súdu prvej inštancie nebol konformný so zákonom a z uvedeného dôvodu je nevyhnutné vykonať nevyhnutné procesné úkony.

II.

Argumentácia sťažovateľov

13. Sťažovatelia namietajú, že neodôvodnené prietahy sa v napadnutom konaní vyskytovali už od samého začiatku napadnutého konania. Predovšetkým okresný súd a neskôr mestský súd postupovali zdĺhavo najmä po doručení dovolania sťažovateľov z 15. februára 2019 proti rozsudku krajského súdu z 13. decembra 2018, keď až 23. januára 2020 boli žalovaní vyzvaní vyjadriť sa k dovolaniu a až 5. januára 2021 predložil okresný súd spisový materiál najvyššiemu súdu.

14. Prietahy v konaní nastali aj v súvislosti s úmrtím žalovaného v 1. rade, ktorý zomrel 2. mája 2019, uznesenie o pokračovaní v konaní s dedičmi žalovaného v 1. rade vydal mestský súd až 22. novembra 2023 a až následne mohol osloviť právnych nástupcov po poručiteľovi na účely získania ich stanoviska vo veci. Napriek tejto skutočnosti mestský súd ešte krátko predtým (8. novembra 2023) zasielal zosnulému výzvu na podanie vyjadrenia k dovolaniu sťažovateľov.

15. Od roku 2011 tak prebieha napadnuté konanie a vec dosiaľ nebola skončená napriek tomu, že predstavuje bežnú rozhodovaciu prax súdov. Je tiež zrejmé, že sťažovatelia svojím správaním nezaložili dôvod na vznik prietahov. Uvedenú dĺžku trvania konania a obdobia nečinnosti súdov tak nemožno v rozumnej miere ospravedlniť žiadnymi relevantnými okolnosťami prípadu. Podľa názoru sťažovateľov k prietahom vo veci dochádza výlučne v dôsledku nečinnosti konajúcich všeobecných súdov.

16. Sťažovatelia očakávajú vydanie rozhodnutia v dovolacom konaní už od roku 2019. Dosiaľ sa tak nestalo a stav ich právnej neistoty trvá od roku 2011.

III.

Vyjadrenie mestského súdu

17. Mestský súd k sťažnosti uviedol, že dôsledku nesprávnych procesných postupov súdu prvej inštancie dovolacie konanie trvá už približne 5 rokov a dovolaciemu súdu bol spis opakovane predložený na rozhodnutie o dovolaní až 15. februára 2024. Súd nevykonával úkony v rámci prípravy dovolacieho konania podľa § 436 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) plynulo a bez zbytočných prietahov. Aj nesústredená činnosť súdu (dvakrát bol spis vrátený najvyšším súdom na odstránenie procesných väd) má za následok zbytočné prietahy v konaní. Na základe uvedeného sa sťažnosť javí ako dôvodná.

IV. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

18. Ústavný súd za podstatu tejto ústavnej sťažnosti považuje namietané porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom mestského súdu v napadnutom konaní, ku ktorému malo dôjsť v období po podaní dovolania proti rozsudku krajského súdu.

19. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 CSP, ktorý upravuje zásadu hospodárnosti a rýchlosti konania. Podľa § 157 ods. 1 CSP súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania.

20. Podľa § 437 CSP po uplynutí lehôt podľa § 436 ods. 3 predloží súd prvej inštancie bezodkladne vec dovolaciemu súdu na rozhodnutie o dovolaní.

21. Úlohy súdu prvej inštancie sú podľa § 436 CSP postupné a zákonom jasne zadefinované. Ide o (i) odstránenie nedostatku právneho zastúpenia, (ii) následné vyrubenie súdneho poplatku spojené s výzvou na jeho zaplatenie s prípadným rozhodnutím o oslobodení od súdneho poplatku alebo o zastavení dovolacieho konania, (iii) doručenie dovolania protistrane a doručenie vyjadrenia protistrany dovolateľovi a (iv) napokon samotné bezodkladné predloženie veci najvyššiemu súdu. Nedodržanie tohto postupu vedie najvyšší súd k vráteniu spisu súdu prvej inštancie s pokynom na riadne vykonanie konkrétnych procesných úkonov tak, aby dovolací súd mohol rozhodnúť bez prietahov.

22. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Zároveň v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (m. m. III. ÚS 489/2018).

23. Pokiaľ ide o kritérium právnej a skutkovej zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že konanie súdu prvej inštancie spočívajúce v predložení dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku najvyššiemu súdu v sebe zahŕňa len úkony, ktoré nie je možné považovať za zložité či časovo náročné, ide o celkom jednoduchý administratívny postup.

24. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či v napadnutom konaní mohlo dôjsť k zbytočným prietahom, bolo správanie sťažovateľov. Ústavný súd nezistil na strane sťažovateľov také skutočnosti, ktoré by negatívne ovplyvnili dĺžku napadnutého konania.

25. Tretím hodnotiacim kritériom bol postup mestského súdu. Z prehľadu procesných úkonov (uvedených vo vyjadrení mestského súdu k sťažnosti, ako aj v sťažnosti sťažovateľov, ktoré navzájom korešpondujú) je možné jednoznačne identifikovať jednak obdobia nečinnosti, ako aj

nesústredenú činnosť mestského súdu v období od podania dovolania 15. februára 2019 do podania ústavnej sťažnosti.

26. Uznesením z 26. júna 2019 súd uložil sťažovateľom povinnosť zaplatiť súdny poplatok za dovolanie. Na základe podanej sťažnosti okresný súd uznesením sp. zn. 15C/19/2011-397 z 23. januára 2020 predmetné uznesenie zrušil, čím zbytočne predĺžil napadnuté konanie o takmer jeden rok.

27. Prvýkrát súd prvej inštancie odoslal spis s predkladacou správou a opravným prostriedkom najvyššiemu súdu 5. januára 2021 napriek tomu, že žalovaní sa k dovolaniu vyjadrili už vo februári 2020, čím došlo k ďalšiemu zbytočnému predĺženiu konania. Najvyšší súd vrátil spis súdu prvej inštancie 29. apríla 2021 z dôvodu, že neboli splnené podmienky na predloženie spisu na dovolacie konanie (nedostatočná autorizácia splnomocnenia pre advokáta; nebolo jasné, či dovolanie bolo podané aj za sťažovateľku v 1. rade; dovolanie sťažovateľov bolo doručené právnemu zástupcovi žalovaných bez jeho splnomocnenia pre dovolacie konanie; vyjadrenia strán neboli doručené proti stranám). Po odstránení vyčítaných nedostatkov súd opakovane predložil spis najvyššiemu súdu 3. júna 2022. Dovolací súd druhýkrát vrátil spis súdu prvej inštancie 20. septembra 2023 pre opakované nesplnenie podmienok na predloženie spisu (dovolanie sťažovateľov nebolo riadne doručené žalovanému v 1. rade; na jednom plnomocenstve udelenom právnej zástupkyňi sťažovateľov chýbal dátum jeho vyhotovenia). Dovolaciemu súdu tentokrát trvalo posúdenie postupu súdu pri predložení dovolania s vyvodením záveru o potrebe vrátenia spisu viac ako jeden rok, čo je zjavne neprimeraná doba. Po tretíkrát predložil mestský súd najvyššiemu súdu spis na rozhodnutie o dovolaní 15. februára 2024.

28. Keďže v priebehu dovolacieho konania zomrel (2. mája 2019) žalovaný v 1. rade, mestský súd rozhodol, že bude pokračovať v konaní s jeho dedičmi. Urobil tak až uznesením z 22. novembra 2023, čo ústavný súd hodnotí predovšetkým ako neefektívny postup, keďže až po uvedenom rozhodnutí mohol mestský súd pristúpiť k zisťovaniu stanoviska k dovolaniu vo vzťahu k právnym nástupcom zomrelého.

29. Z prehľadu procesných úkonov mestského súdu po podaní dovolania proti rozsudku krajského súdu vyplýva, že jeho nečinnosť, ako aj neefektívna činnosť spôsobila nemožnosť rozhodnutia o podanom dovolaní. Napadnuté konanie, v ktorom išlo len o jednoduché predloženie mimoriadneho opravného prostriedku najvyššiemu súdu, trvalo päť rokov, čo vedie ústavný súd k jednoznačnému záveru, že prieťahy v napadnutom konaní boli spôsobené predovšetkým postupom mestského súdu, čo napokon mestský súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti sám pripustil.

30. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd dospel k záveru, že postupom mestského súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto rozhodnutia).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

31. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

32. Sťažovatelia v petite ústavnej sťažnosti navrhli, aby ústavný súd po prijatí rozhodnutia o porušení označených práv prikázal mestskému súdu konať v predmetnej veci bez zbytočných prietáhov. Keďže v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľov už bolo dovolanie sťažovateľov najvyššiemu súdu predložené (15. februára 2024), ústavný súd ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

33. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

34. Keďže ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli porušené, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadostučinenia. Sťažovatelia požadovali pre každého z nich priznanie primeraného finančného zadostučinenia vo výške 2 500 eur, čo odôvodnili poukazom na celkovú dĺžku napadnutého konania, zdôrazňujúc predovšetkým nečinnosť súdu prvej inštancie.

35. Cieľom finančného zadostučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (III. ÚS 103/2018). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadostučinenia. Pri určení finančného zadostučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadostučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

36. Pri ustálení sumy finančného zadostučinenia ústavný súd, berúc do úvahy všetky konkrétne okolnosti prípadu (právoplatné skončenie konania, príspevanie dovolacieho súdu k predĺženiu konania), ale predovšetkým skutočnosť, že v dôsledku nečinnosti, ako aj nesústreďenej činnosti mestského súdu bolo dovolanie predložené na najvyššom súde na účel rozhodnutia o ňom už tretíkrát (po piatich rokoch od podania dovolania), rozhodol o priznaní finančného zadostučinenia každému zo sťažovateľov v sume 1 500 eur (bod 2 výroku tohto rozhodnutia).

37. Ústavný súd nevyhovel v súlade s čl. 127 ods. 3 ústavy a § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde tej časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovatelia žiadali priznať finančné zadostučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

VI.

Trovy konania

38. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 1 131,34 eur. Pokiaľ ide o priznanú výšku nároku, bol viazaný návrhom sťažovateľov, inak by im patril nárok na náhradu trov konania v rozsahu 1 826,09 eur, čo s daňou z pridanej hodnoty predstavuje sumu 2 191,31 eur.

39. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách

advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je v sume 343,25 eur, ktorá sa zníži o 50 % (na sumu 171,625 eur), ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb; zníženie sa uplatní pri zastupovaní druhej a ďalšej osoby. Hodnota režijného paušálu je v sume 13,73 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu).

40. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. apríla 2024

Libor Duľa
predseda senátu